

Kritik mot Överförmyndarnämnden i Uppsala län för handläggningen av ett ärende om upphörande av ett godmanskap för ett ensamkommande barn

---

Beslutet i korthet: Överförmyndarnämnden avslutade ett godmanskap för ett ensamkommande barn efter det att Migrationsverket hade bedömt att barnet var 18 år.

I beslutet får överförmyndarnämnden kritik för att inte ha gjort en självständig bedömning av åldern och därefter fattat ett eget överklagbart beslut om att godmanskapet skulle upphöra.

Anmälan

AA anmälde bl.a. Överförmyndarnämnden i Uppsala län för handläggningen av ett ärende om godmanskap för ett ensamkommande barn (aktnr 9241). Av anmälan med bilagor framgick bl.a. följande:

AA utsågs den 11 november 2015 till god man för BB Migrationsverket fattade beslut i BB:s ärende om uppehållstillstånd m.m. den 9 september 2016. I det beslutet fann Migrationsverket att BB var 18 år. BB överklagade Migrationsverkets beslut.

Överförmyndarnämnden meddelade AA i en skrivelse den 1 november 2016 att BB skrivits upp i ålder av Migrationsverket och därmed blivit myndig, varför godmanskapet upphört utan något särskilt beslut.

Utredning

JO uppmanade överförmyndarnämnden att lämna upplysningar om och yttra sig över handläggningen av ärendet. Nämnden skulle vidare redovisa sin bedömning av det som kommit fram.

Överförmyndarnämnden beslutade att lämna följande remissvar (bilagor här utelämnade):

Bakgrund

Överförmyndarnämnden i Uppsala övertog den 10 augusti 2015 tillsynen över godmanskapet för det ensamkommande barnet BB från överförmyndaren i Kristianstads kommun. Den 11 november 2015 fattade överförmyndarnämnden beslut om byte av god man och förordnade AA som god man för BB. BB var vid ansökan om behov av god man för ensamkommande barn registrerad med födelseålder 990312.

Den 28 oktober 2016 mottog överförmyndarförvaltningen uppgift från AA att BB blivit uppskriven i ålder av Migrationsverket och att den nya åldern som registrerats var 980312. Överförmyndarförvaltningen begärde i samband med detta en bekräftelse från Migrationsverket och fick uppgift om att BB fått sin ålder justerad den 9 september 2016.

I enlighet med de handläggningsrutiner som gällde vid tidpunkten för den förändrade åldersuppgiften avslutade överförmyndarförvaltningen för överförmyndarnämndens räkning godmanskapet för BB utan särskilt beslut. Avslutsdatum sattes till den 9 september 2016 vilket är det datum som Migrationsverket justerade åldern för BB. Utdrag ur överförmyndarnämndens dagbok bifogas (bilaga 1).

Överförmyndarnämndens handläggningsrutiner

Överförmyndarnämnden behandlade genom beslut § 255 den 17 oktober 2016 (bilaga 2) frågan om handläggningsrutinerna i ärenden där ensamkommande barn fått sin ålder justerad hos Migrationsverket och åldersjusteringen innebär att barnet får en födelseålder som visar att barnet är över 18 år.

Det saknas prejudicerande praxis på området och nämnden fann den 17 oktober 2016 inte skäl att ändra i sina rutiner. Enligt 5 § sista meningen lagen om god man för ensamkommande barn (nedan lgekb) upphör ett godmanskap utan särskilt beslut från överförmyndarnämnden när barnet fyller 18 år.

Överförmyndarnämnden har inte kompetens att göra någon egen åldersbedömning utan har utgått ifrån att den åldersbedömning som Migrationsverket gör överensstämmer med gällande lagstiftning. Nämnden ansåg därför att den åldersuppgift som Migrationsverket har registrerad ska kunna tillämpas omedelbart på nämndens verksamhet och att 5 § sista meningen lagen om god man för ensamkommande barn ska tolkas så att ett godmanskap upphör utan särskilt beslut från överförmyndarnämnden när en ungdom får sin ålder justerad hos Migrationsverket, i likhet med vad som gäller när ett barn fyller 18 år.

I samband med att nämnden behandlade frågan om förvaltningens handläggningsrutiner beslutades också, efter samråd med Migrationsverket, att datum för avslut i dessa ärenden skulle sättas till det datum då barnet delgivits åldersjusteringen.

Som framgår ovan har överförmyndarnämnden bedömt att godmanskapet ska upphöra i enlighet med 5 § sista meningen lgekb, varför nämnden inte har fattat särskilt beslut i ärendet. Enligt nämndens bedömning ska yttrande från en ensamkommande ungdom eller en god man i enlighet med 7 och 9 §§ lgekb inhämtas när fråga är om ärenden där beslut om upphörande eller entledigande av god man ska fattas av nämnden. Med anledning av att upphörande av godmanskap till följd av åldersuppskrivning inte har bedömts vara ett sådant beslut som ska fattas av nämnden, har nämnden inte tillämpat 7 eller 9 §§ lgekb. Varken barnet eller den gode mannen har därför fått möjlighet att yttra sig över att godmanskapet avslutas.

Den 31 januari 2017 fattade nämndens ordförande CC beslut om att ändra förvaltningens handläggningsrutiner (bilaga 3). Sedan den 31 januari 2017 är barnets först registrerade åldersuppgift utgångspunkten vid handläggningen i ärenden om god man för ensamkommande barn till dess att en ny åldersuppgift vunnit laga kraft, vilket sker i samband med att barnets asylbeslut vinner laga kraft. Överförmyndarnämnden gör dock alltid en bedömning av behov av god man i det enskilda fallet.

Genom detta beslut har de gode män och/eller ungdomar som fått ett ärende avslutat enligt tidigare rutiner beretts möjlighet att begära att överförmyndarnämnden ska pröva frågan om behov och förordnande av god man igen.

Vad gäller handläggning av ärenden efter den 31 januari 2017, tillämpar nämnden fortfarande 5 § sista meningen vid upphörande av godmanskap så som framgår ovan. Som avslutsdatum för godmanskapet sätts dock datumet då barnets asylbeslut vunnit laga kraft. Varken barnet eller den gode mannen ges därför möjlighet att yttra sig över att godmanskapet upphört såsom föreskrivs i 7 och 9 §§ lgekb.

Det aktuella ärendet

Överförmyndarnämnden har i det aktuella ärendet avslutat godmanskapet för BB enligt gällande rutiner och nämnden vidhåller att dessa rutiner varit förenliga med gällande lagstiftning. Enligt 5 § sista meningen lgekb upphör ett godmanskap för ensamkommande barn utan särskilt beslut från överförmyndaren när barnet fyller 18 år. I förevarande fall har nämnden inte fattat något beslut, varför 7 och 9 §§ inte är tillämpliga. AA har dock den 28 oktober 2016 yttrat sig i samband med att han lämnade uppgift om att barnet fått sin ålder justerad, och uppgivit att han önskar kvarstå som god man till dess att BB:s beslut i asylärendet vunnit laga kraft.

Anledningen till att avslutsdatum i det aktuella ärendet sattes till den 9 september 2016 var att det internt på förvaltningen var oklart från vilket datum nämnden ansåg att ungdomen förväntades företräda sig själv; det datum som framgår av Migrationsverkets anteckningar, det datum gode mannen och barnet delgavs den nya åldersuppgiften eller det datum då överförmyndarnämnden fick kännedom om den nya uppgiften. Efter samråd med Migrationsverket beslutade förvaltningschef DD att datum för avslut skulle sättas till det datum då barnet delgavs åldersjusteringen. I det aktuella ärendet är avslutsdatum dock angivet till det datum då justeringen gjordes hos Migrationsverket.

Överförmyndarnämnden vidhåller sin inställning om att ungdomar som är över 18 år ska företräda sig själva och att behov av god man för en ensamkommande ungdom som är myndig saknas. Nämnden anser vidare att 5 § sista meningen lgekb även får anses tillämplig på ungdomar som får sin ålder justerad till myndig ålder av Migrationsverket. Nämnden har dock uppmärksammat att Migrationsverkets åldersjustering i flera fall ändrats i samband med att ungdomars asylbeslut prövats i högre instans, vilket medfört att nämnden självmant ändrat sina handlägningsrutiner för att säkerställa att brister i Migrationsverkets handläggning inte får till följd att barn som inte är under 18 år blir utan god man.

Överförmyndarnämnden noterar avslutningsvis att Sveriges Kommuner och Landsting i sin PM om ändrade åldersbedömningar av ensamkommande barn, inte vill lämna någon rekommendation till kommunerna om hur dessa frågor bör hanteras.

Till remissvaret fogades Sveriges Kommuner och Landstings promemoria från den 7 februari 2017, Ändrade åldersbedömningar av ensamkommande barn.

AA kommenterade remissvaret och bifogade Uppsala tingsrätts beslut den 2 mars 2017. I beslutet biföll tingsrätten AA:s överklagande av överförmyndarnämndens beslut att avsluta godmanskapet för BB och förordnade att han alltjämt skulle vara god man för BB. Beslutet, som gällde omedelbart, vann laga kraft.

Rättslig reglering

Lagen (2005:429) om god man för ensamkommande barn innehåller bestämmelser om god man i vissa fall för den som är under 18 år och som är

utländsk medborgare eller statslös (1 §). Syftet med lagen är att stärka skyddet för barn som av flyktingskäl eller andra skäl kommer ensamma till Sverige och söker uppehållstillstånd här, eller som av motsvarande skäl kommer till Sverige och blir ensamma under vistelsen här. I sådana situationer ska lagen säkerställa att en god man träder in i förmyndarens och vårdnadshavarens ställe.

Ett godmanskap ska upphöra om någon av barnets föräldrar eller någon annan vuxen person som får anses ha trätt i föräldrarnas ställe anländer till Sverige och är i stånd att utöva förmynderskapet och vårdnaden, om barnet varaktigt lämnar Sverige, om en särskilt förordnad vårdnadshavare enligt föräldrabalken utses för barnet, eller om det är uppenbart att en god man av någon annan anledning inte längre behövs. Överförmyndaren beslutar om upphörande av godmanskapet. När barnet fyller 18 år upphör godmanskapet automatiskt utan att överförmyndaren fattar något särskilt beslut (5 §).

Överförmyndaren får självmant ta upp en fråga om upphörande av godmanskap och om entledigande av en god man. Överförmyndaren ska ge barnet tillfälle att yttra sig, om det kan ske och det inte är obehövt (7 §). Innan en god man entledigas, ska han eller hon ges tillfälle att yttra sig (9 §). Överförmyndarens beslut får överklagas till tingsrätten (jämför 12 § och 20 kap. 6 § föräldrabalken).

Eva von Schéele och Jan Wallgren har i Överförmyndarpraktika (version t.o.m. supplement december 2016, avsnitt 10) uttalat bl.a. följande:

När det ensamkommande barnet fyller 18 år blir det myndigt, precis som svenska barn, och den gode mannens uppdrag upphör. Den gode mannen behöver inte begära sitt entledigande utan uppdraget upphör automatiskt. [– –]

[E]tt godmanskap [ska] upphöra ifall Migrationsverket finner att barnet, eller snarare ungdomen, är 18 år eller äldre trots att det tidigare ansetts vara omyndigt. Då uppskrivning av ålder sker i samband med beslut om avvisning eller utvisning bör den gode mannen överklaga beslutet och kvarstå i uppdraget till dess beslutet vunnit laga kraft.

Gode mannen har efter 18-årsdagen ingen behörighet att företräda barnet utan det får föra sin talan själv precis som andra myndiga personer.

I propositionen Åldersbedömning tidigare i asylprocessen (prop. 2016/17:121) har regeringen uttalat (s. 13) bl.a. följande:

Som några remissinstanser, bl.a. JO och Migrationsverket, påpekar finns det ingen rättslig reglering eller entydig rättspraxis [*fotnot här utelämnad*, JO:s anmärkning] som klargör vilken verkan Migrationsverkets beslut om ålder har i förhållande till andra aktörer. Utgångspunkten måste därmed vara att varje myndighet som kommer i kontakt med ensamkommande asylsökande barn självständigt har att ta ställning till en asylsökandes ålder inom ramen för sin verksamhet och utifrån det regelverk som styr denna. I praktiken har dock Migrationsverkets beslut om ålder många gånger stor betydelse vid den åldersbedömning som den andra myndigheten själv ska göra. Detta torde i synnerhet gälla om en medicinsk åldersbedömning också görs i asylärendet. I de flesta fall blir alltså Migrationsverkets beslut om ålder i praktiken styrande även för andra myndigheter vid mottagandet av den asylsökande. Regeringen anser att den ordningen bör vara tillräcklig och ser därför inte något behov av att nu föreslå ändringar i den lagstiftning som reglerar mottagandet av ensam-

kommande asylsökande barn och dessa personers tillgång till boende, god man, skolgång och hälso- och sjukvård. Regeringen ser inte heller i övrigt något behov av att nu föreslå ändringar i den lagstiftning som reglerar mottagandet av ensamkommande asylsökande barn.

Bedömning

Jag delar regeringens uppfattning att varje myndighet måste göra en egen bedömning av en asylsökandes ålder inom ramen för sin verksamhet och utifrån det regelverk som styr denna om det inte finns någon särskild reglering om annat. Detta är grundläggande för all myndighetsutövning (jämför 12 kap. 2 § regeringsformen).

Ett godmanskap för ett ensamkommande barn är förenat med betydande rättsliga och faktiska verkningar. Det finns inte någon särskild reglering som innebär att Migrationsverkets åldersbedömningar gäller inom överförmyndarnämndens verksamhetsområde. Det är därför nämndens uppgift att göra en egen åldersbedömning när det finns anledning till det i enlighet med lagen om god man för ensamkommande barn med beaktande av de syften som bär upp den lagen. Naturligtvis ska Migrationsverkets åldersbedömning och underlaget för den beaktas vid nämndens egen åldersbedömning.

Om överförmyndarnämndens åldersbedömning mynnar ut i att huvudmannen är 18 år eller äldre, kan det enligt min mening inte jämföras med att "barnet fyller 18 år" och godmanskapet därför upphör automatiskt utan ett särskilt beslut. I stället bör en sådan situation betraktas som att någon god man uppenbarligen inte längre behövs (1 § och 5 § första stycket 4 lagen om god man för ensamkommande barn). Då ska godmanskapet upphöra genom att nämnden fattar ett särskilt beslut om det. Ett sådant beslut ska motiveras (20 § förvaltningslagen [1986:223], FL). Parterna ska också underrättas om beslutet och om hur det kan överklagas (21 § FL).

I det aktuella ärendet har överförmyndarnämnden, efter det att Migrationsverket i ett ärende om uppehållstillstånd m.m. bedömt att BB var 18 år, avslutat godmanskapet för BB utan att fatta något eget formellt beslut om saken. Varken AA eller BB fick tillfälle att yttra sig dessförinnan. Av nämndens remissvar framgår att nämnden inte har gjort en självständig bedömning av BB:s ålder i enlighet med lagen om god man för ensamkommande barn med beaktande av de syften som bär upp den lagen. Även om rättsläget inte varit entydigt, kan nämnden inte undgå kritik för detta.

Vad AA i övrigt fört fram ger inte anledning till några ytterligare åtgärder eller uttalanden från min sida.

Länsstyrelsen i Stockholms län har tillsyn över överförmyndarnämnden. Jag skickar därför en kopia av detta beslut till länsstyrelsen.

Ärendet avslutas.